महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगर रचना अधिनियम, १९६६

मंजूर एकत्रिकृत विकास नियंत्रण व प्रोत्साहन नियमावली (UDCPR) मध्ये Public / semi-Public Institutional, Educational, Commercial, Assembly, Mercantile buildings, वापराच्या इमारतीमध्ये हिरकणी कक्ष ("Ladies Room") ही तरतूद नव्याने समाविष्ट करणेसंदर्भात **कलम ३७ (१कक) (ग) व कलम २०(४) अन्वये अधिसूचना...**

अधिसूचना

महाराष्ट्र शासन
नगर विकास विभाग
४ था मजला, मुख्य इमारत, मंत्रालय,
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मुंबई-४०० ०३२.

शासन निर्णय क्र.टिपीएस-१८२३/प्र.क्र.३५/२०२३/नवि-१३,
दिनांक : २७.११.२०२४

शासन निर्णय :- सोबतची **अधिसूचना** महाराष्ट्र शासनाच्या **असाधारण** राजपत्रामध्ये **राज्यस्तरावर** प्रसिध्द करण्यात यावी.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नांवाने,

URBAN DEVELOPMENT DEPTT.
सत्यमेव जयते
MANTRALAYA, MUMBAI-32

(डॉ.प्रतिभा भदाणे)
सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रत :-

१. मा.मुख्यमंत्री महोदय यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
२. मा.उप मुख्यमंत्री महोदय यांचे सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा.विरोधी पक्षनेता, विधानपरिषद / विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
४. मा.सभापती, महाराष्ट्र विधानपरिषद, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
५. मा.अध्यक्ष, महाराष्ट्र विधानसभा, महाराष्ट्र विधानमंडळ सचिवालय, मुंबई.
६. प्रधान सचिव (नवि-१), नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
७. संचालक, नगर रचना तथा सह सचिव, नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

प्रति -:

१) संचालक, नगर रचना, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.

/- सदरची **अधिसूचना** नगर रचना संचालनालयाच्या संकेतस्थळावर प्रसिध्द करावी.

२) सर्व विभागीय सहसंचालक, नगर रचना, पुणे / नाशिक / कोकण / नागपूर / छत्रपती संभाजीनगर / अमरावती विभाग.

३) सर्व विभागीय महसूल आयुक्त, पुणे / नाशिक / कोकण / नागपूर / छत्रपती संभाजीनगर /अमरावती महसूल विभाग

४) सर्व जिल्हाधिकारी.

५) आयुक्त, सर्व संबंधित महानगरपालिका.

६) महानगर आयुक्त, सर्व महानगर प्रदेश विकास प्राधिकरणे.

७) सर्व विशेष नियोजन प्राधिकरणे.

८) व्यवस्थापकीय संचालक, सिडको, सिडको भवन, सीबीडी, बेलापूर, नवी मुंबई-४०० ६१४.

९) सर्व विशेष नियोजन प्राधिकरणे

१०) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, कोल्हापूर नागरी क्षेत्र विकास प्राधिकरण, कोल्हापूर.

११) सर्व नवनगर विकास प्राधिकरणे.

१२) सहायक संचालक, नगर रचना व मूल्यनिर्धारण विभाग, सर्व शाखा कार्यालये.

१३) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, सर्व जिल्हापरिषद.

१४) अवर सचिव, नवि-११/नवि-३०, कक्ष अधिकारी, नवि-९/नवि-१२, नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

१५) मुख्याधिकारी (सर्व नगरपरिषदा / नगरपंचायती)

१६) व्यवस्थापक, शासकीय मध्यवर्ती मुद्रणालय, चर्नी रोड, मुंबई.

/- सोबतची शासकीय **अधिसूचना** महाराष्ट्र शासनाच्या **असाधारण** राजपत्रामध्ये राज्यस्तरावर प्रसिध्द करुन त्याच्या प्रत्येकी १० प्रती नगर विकास विभागास व सर्व कार्यालयांना पाठवाव्यात.

१७) कक्ष अधिकारी (नवि-२९), नगर विकास विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

/- सोबतची **अधिसूचना** या विभागाच्या संकेतस्थळावर प्रसिध्द करावी.

१८) कक्ष अधिकारी, माहिती व तंत्रज्ञान विभाग, मंत्रालय, मुंबई.

/- सदरची **अधिसूचना** शासनाच्या संकेतस्थळावर प्रसिध्द करावी.

१९) निवडनस्ती, कार्यासन (नवि-१३).

****

URBAN DEVELOPMENT DEPTT. सत्यमेव जयते MANTRALAYA, MUMBAI-32

अधिसूचना

महाराष्ट्र शासन
नगर विकास विभाग
४ था मजला, मुख्य इमारत, मंत्रालय,
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मुंबई-४०० ०३२.
दिनांक : २७.११.२०२४

महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगररचना अधिनियम, १९६६

क्र.टिपीएस-१८२३/प्र.क्र.३५/२०२३/नवि-१३:- ज्याअर्थी, महाराष्ट्र शासनाने राज्यातील बृहन्मुंबई महानगरपालिका, व काही नियोजन प्राधिकरणे वगळता उर्वरित सर्व नियोजन प्राधिकरणे व प्रादेशिक योजना क्षेत्रांकरीता लागु करावयाच्या एकत्रिकृत विकास नियंत्रण व प्रोत्साहन नियमावलीस (युडीसीपीआर) (यापुढे ज्याचा उल्लेख "उक्त नियमावली" असा करण्यात आलेला आहे) महाराष्ट्र प्रादेशिक नियोजन व नगर रचना अधिनियम, १९६६ (यापुढे ज्याचा उल्लेख "उक्त अधिनियम" असा करण्यात आलेला आहे) मधील तरतुदीनुसार, शासन अधिसूचना क्र. टिपीएस-१८१८/प्र.क्र.२३६/१८/ वियो. व प्रायो./कलम ३७ (१कक) (ग) व कलम २०(४)/नवि-१३. दि.०२/१२/२०२० अन्वये मंजुरी दिली असून ती दि.०३.१२.२०२० पासून अंमलात आली आहे;

आणि ज्याअर्थी, सार्वजनिक, निमसार्वजनिक, संस्थात्मक, शैक्षणिक व तत्सम इतर वापराच्या इमारती ज्या ठिकाणी महिला मोठया प्रमाणात काम करतात अशा इमारतींमध्ये “महिला कक्ष” (Ladies Room) प्रस्तावित करणेबाबत शासनाच्या महिला व बाल विकास विभागाच्या वतीने हिरकणी कक्षाची स्थापना करण्याचे निर्देश देण्यात आलेले आहेत;

आणि ज्याअर्थी, ज्या ठिकाणी महिला मोठया प्रमाणात काम करतात अशा इमारतींमध्ये स्तनपान करण्याऱ्या स्त्रिया, गरोदर महिला, नवजात बालकांच्या माता व ०६ वर्षाखालील मुले व माता यांच्याकरीता स्वतंत्र महिला कक्ष (Ladies Room) नसल्यामुळे महिलांना अडचणी निर्माण होत असल्याचे शासनाच्या निदर्शनास आले आहे;

आणि ज्याअर्थी, उक्त नियमावलीत या सूचनेसोबतच्या **परिशिष्ट-अ** मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे जागतिक महिला दिनाचे औचित्य साधुन सार्वजनिक, निमसार्वजनिक, संस्थात्मक, शैक्षणिक व तत्सम इतर वापराच्या इमारतीमध्ये महिला कक्ष (Ladies Room) ची सेवा पुरविणे बंधनकारक करणेकरिता उक्त नियमावलीमध्ये नव्याने तरतुद समाविष्ट करणे आवश्यक आहे (यापुढे ज्याचा उल्लेख "उक्त फेरबदल" असा करण्यात आलेला आहे) असे शासनाचे मत झाले आहे;

URBAN DEVELOPMENT DEPTT. सत्यमेव जयते MANTRALAYA, MUMBAI-32

आणि ज्याअर्थी, शासनाने उक्त अधिनियमाच्या कलम ३७(१कक)(क) व कलम २०(३) मधील तरतुदीप्रमाणे शासनास प्राप्त अधिकारांचा वापर करुन सूचना क्र.टिपीएस-१८२३/प्र.क्र.३५/२०२३/कलम ३७(१कक) व २०(३)/फेरबदल/नवि-१३, दि.२३.०५.२०२३ रोजी प्रसिद्ध करुन सुचनेसोबत जोडलेल्या "परिशिष्ट-अ" मध्ये नमूद केलेनुसार, उक्त प्रस्तावित फेरबदलाच्या अनुषंगाने आम जनतेकडून सूचना/हरकती मागविल्या आहेत आणि संबंधितांची सुनावणी घेऊन शासनाकडे उक्त अधिनियमाच्या कलम ३७(१कक)(क) व कलम २०(३) मधील तरतुदीप्रमाणे नमूद वैधानिक कार्यवाही पूर्ण करुन अहवाल सादर करण्यासाठी शासनाने संबंधित विभागीय सहसंचालक, नगर रचना यांची 'अधिकारी' म्हणून नियुक्ती केली आहे. (यापुढे ज्याचा उल्लेख 'उक्त अधिकारी' असा करण्यात आलेला आहे);

आणि ज्याअर्थी, उक्त दि.२३.०५.२०२३ रोजीची सूचना महाराष्ट्र शासन राजपत्र असाधारण भाग-१, कोकण विभागीय पुरवणी मध्ये, दिनांक ०१ जून ते ०७ जून - २०२३ मध्ये पृष्ठ क्र.४७-५० वर प्रकाशित करण्यात आली होती आणि उक्त अधिकारी यांनी त्यांचा आपला अहवाल उक्त अधिनियमाच्या कलम ३७(१ क क) आणि कलम २०(३) अंतर्गत विहित केलेली वैधानिक कार्यवाही पूर्ण केल्यानंतर संचालक, नगर रचना, महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचेमार्फत शासनास सादर केला आहे;

आणि ज्याअर्थी, संबंधित उक्त नियुक्त अधिकारी यांचे अहवाल विचारात घेतल्यानंतर आणि संचालक, नगर रचना महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचेशी सल्लामसलत केल्यानंतर उक्त प्रस्तावित फेरबदल, मंजूर करणे आवश्यक असल्याचे शासनाचे मत झाले आहे;

आता त्याअर्थी, उक्त अधिनियमाच्या कलम ३७ (१कक) (ग) आणि कलम २०(४) अन्वये प्रदत्त असलेल्या अधिकारांचा वापर करुन शासन याद्वारे :-

अ) मंजूर एकत्रिकृत विकास नियंत्रण व प्रोत्साहन नियमावली (UDCPR) मध्ये Public / semi-Public Institutional, Educational, Commercial, Assembly, Mercantile buildings, वापराच्या इमारतीमध्ये हिरकणी कक्ष ("Ladies Room") तरतूद नव्याने समाविष्ट करणेसंदर्भात, (सोबतच्या परिशिष्ट-अ मध्ये सविस्तरपणे नमूद केल्याप्रमाणे) मंजूरी देण्यात येत आहे.

ब) सदर मंजूर फेरबदल, सदर अधिसूचना शासन राजपत्रात प्रसिध्द झाल्याच्या दिनांकापासून अंमलात येईल, असे निश्चित करीत आहे.

सदरची अधिसूचना, कामकाजाचे दिवशी एक महिन्याच्या कालावधीकरीता जनतेच्या अवलोकनार्थ सर्व संबंधित नियोजन प्राधिकरणे आणि नगर रचना आणि मुल्यनिर्धारण विभागाची जिल्हा शाखा कार्यालये या कार्यालयांमध्ये उपलब्ध राहील.

ही **अधिसूचना** शासनाचे संकेतस्थळ www.maharashtra.gov.in (कायदे / नियम) वर उपलब्ध राहील.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांचे आदेशानुसार व नांवाने,

URBAN DEVELOPMENT DEPTT. MANTRALAYA MUMBAI-32 सत्यमेव जयते

(डॉ.प्रतिभा भदाणे)
सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

परिशिष्ट -अ

शासन नगर विकास विभागाकडील अधिसूचना क्र.टिपीएस-१८२३/प्र.क्र.३५/२०२३/नवि-१३,

दिनांक : २७.११.२०२४

New Regulation No.6.15

Hirkani Kaksha (Ladies Room) - In any Public / Semi Public, Institutional, Education, Commercial, Assembly, Mercantile, Business and Office building area upto 25 sqm. may be allowed for the use of ladies with their children under the age of 6 years, Pregnant women and new born child mother.

Notes : -

1. Hirkani Kaksha (Ladies Room) is a facility at a work place / public place where pregnant women, lactating mothers can rest and breastfeed the baby in this room.
2. It shall be accessible from common passage / staircase / lift etc., and shall be located preferably at ground or first floor,or in case if the ground/upper floor are used as stilt / podium / parking floors , then the floor next above the said parking floor / floors.
3. Ladies toilet shall be provided with appropriate ventilation, lighting and drainage facilities.
4. For this purpose, all necessary infrastructures should be provided in the room.
5. It shall not be counted in FSI.
6. The ownership shall vest with the society / association of owners if any.

By the order and in the name of the Governor of Maharashtra,

(डॉ.प्रतिभा भदाणे)
सह सचिव, महाराष्ट्र शासन

NOTIFICATION

Government of Maharashtra

Urban Development Department

Mantralaya, Mumbai - 400 032

Dated : 27.11.2024

The Maharashtra Regional & Town Planning Act, 1966

No.TPS-1823/CR.35/2023/UD-13 :- Whereas, the Government of Maharashtra has sanctioned the Unified Development Control and Promotion Regulations (UDCPR)(hereinafter referred to as "the said Regulations") for the state except Municipal Corporation of Greater Mumbai, & some Planning Authorities under the provisions of the Maharashtra Regional & Town Planning Act, 1966 (hereinafter referred to as "the said Act") vide Notification No.TPS-1818/CR.238/18/DP. & RP./Sec.37 (1AA) (c) & sec.20(4)/UD-13, dated 02/12/2020;

And whereas, the State Government in women and child development department has been directed to propose Ladies Room (Hirakni Kasha) in the premises of Public, Semi-Public, Institutional, Educational and other similar buildings where women's work to a large extent;

And whereas, it has been observed by the Government that there is no separate ladies room for lactating women, pregnant women, mothers of new born children and children under 06 years of age in buildings, where women's work to a large extent;

And Whereas, the Government is of the opinion, it is necessary (to include a new provision) in the said Unified Development Control & Promotion Regulation to make it mandatory to provide services of Ladies Room in buildings used for the public, semi-public, institutional, educational and other similar purpose on the occasion of International Women's Day as mentioned in Schedule -A appended with this notice (hereinafter referred to as (referred to as "the said amendment")

And whereas, in exercise of the powers conferred under section 37(1AA) and section 20(3) of the said Act and all other powers enabling in that behalf, the Government has published a Notice No.TPS-1823/CR.35/2023/ section 37(1AA) and section 20(3)/UD-13 dt.35.05.2023 for inviting suggestions / objections from general public in respect to the Proposed Modification as mentioned in the Schedule-A appended to the said notice and appointed the concerned Divisional Joint Director of Town Planning as an 'Officer' (hereinafter referred to as 'the said Officer') to completed procedure as stipulated under section 37(1AA) and section 20(3) of the said Act and to submit report on the objections / suggestions received in respect of the Proposed Modification to the Government after giving hearing to the concerned persons;

And whereas, the said Notice dated 23.05.2023 was published in the Maharashtra Government Gazette Extra Ordinary Part-1, Kokan Division dated 01 June to 07th June 2023 in the Page No.47 to Page No.50 and the said Officers have submitted their report to government through the Director of Town Planning. Maharashtra State, after completing the legal procedure stipulated under section 37(1AA) and section 20(3) of the said Act;

URBAN DEVELOPMENT DEPTT. सत्यमेव जयते MANTRALAYA MUMBAI-32

And whereas, after considering the report of the said Officers and after consulting the Director of Town Planning. Maharashtra State, the Government is of the opinion that the said proposed modification is required to be sanctioned;

Now therefore, in exercise of the powers conferred upon it under section 37(1AA)(c) and 20(4) of the said Act, the Government hereby:-

A. Sanctions the proposed modification to include a new provision in the said Unified Development Control & Promotion Regulation to make it mandatory to provide services of Ladies Room in buildings used for the public, semi-public, institutional, educational and other similar purpose as described more specifically in the **Schedule-A** appended herewith.

B. Fixes the date of publication of this Notification in the Official Gazette as the date of coming into force of this modification.

This Notification shall be kept open inspection to the general public in the office of all concerned Planning Authorities and District Offices of Town Planning and Valuation Department for the period of one month, on all working days.

This **Notification** is also available on the Government website www.maharashtra.gov.in (Acts / Rules)

By the order and in the name of the Governor of Maharashtra,

(Dr.Pratibha Bhadane)
Joint Secretary to Government

Schedule – A

Government in Urban Development Department Notification No.TPS-1823/CR.35/2023/UD-13, Dt. 27.11.2024

New Regulation No.6.15

Hirkani Kaksha (Ladies Room) - In any Public / Semi Public, Institutional, Education, Commercial, Assembly, Mercantile, Business and Office building area upto 25 sqm. may be allowed for the use of ladies with their children under the age of 6 years, Pregnant women and new born child mother.

Notes : -

1. Hirkani Kaksha (Ladies Room) is a facility at a work place / public place where pregnant women, lactating mothers can rest and breastfeed the baby in this room.
2. It shall be accessible from common passage / staircase / lift etc., and shall be located preferably at ground or first floor,or in case if the ground/upper floor are used as stilt / podium / parking floors , then the floor next above the said parking floor / floors.
3. Ladies toilet shall be provided with appropriate ventilation, lighting and drainage facilities.
4. For this purpose, all necessary infrastructures should be provided in the room.
5. It shall not be counted in FSI.
6. The ownership shall vest with the society / association of owners if any.

By the order and in the name of the Governor of Maharashtra,

(Dr.Pratibha Bhadane)
Joint Secretary to Government